

Songs, rhymes and word play

গীত, ওমলা গীত আৰু শব্দৰ খেল

Teacher Education
through School-based
Support in India
www.TESS-India.edu.in

অনুবাদ আৰু অভিযোজন : ৰাজ্যিক শিক্ষা-গৱেষণা আৰু প্রশিক্ষণ পৰিষদ, অসম

<http://creativecommons.org/licenses/>

TESS-India (Teacher Education through School-based Support) aims to improve the classroom practices of elementary and secondary teachers in India through the provision of Open Educational Resources (OERs) to support teachers in developing student-centred, participatory approaches. The TESS-India OERs provide teachers with a companion to the school textbook. They offer activities for teachers to try out in their classrooms with their students, together with case studies showing how other teachers have taught the topic and linked resources to support teachers in developing their lesson plans and subject knowledge.

TESS-India OERs have been collaboratively written by Indian and international authors to address Indian curriculum and contexts and are available for online and print use (<http://www.tess-india.edu.in/>). The OERs are available in several versions, appropriate for each participating Indian state and users are invited to adapt and localise the OERs further to meet local needs and contexts.

TESS-India is led by The Open University UK and funded by the UK government.

Video resources

Some of the activities in this unit are accompanied by the following icon: . This indicates that you will find it helpful to view the TESS-India video resources for the specified pedagogic theme.

The TESS-India video resources illustrate key pedagogic techniques in a range of classroom contexts in India. We hope they will inspire you to experiment with similar practices. They are intended to complement and enhance your experience of working through the text-based units, but are not integral to them should you be unable to access them.

TESS-India video resources may be viewed online or downloaded from the TESS-India website, <http://www.tess-india.edu.in/>. Alternatively, you may have access to these videos on a CD or memory card.

Version 2.0 EE02v1
Assam

*Except for third party materials and otherwise stated, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>
TESS-India is led by The Open University UK and funded by UK aid from the UK government*

এই গোটটো কিহৰ বিষয়ে (What this unit is about)

এই গোটত আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে ইংৰাজী ভাষা শিকন কেনেকৈ আনন্দদায়ক অভিজ্ঞতা কৰি তুলিব পাৰিব সেইবিষয়ে কোৱা হৈছে। ভাষা শিকন চাপযুক্ত হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই আৰু ই চাপযুক্ত হোৱা উচিতো নহয়, বিশেষকৈ বিদ্যালয়ৰ প্ৰাথমিক বছৰবোৰত।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ওমলা গীত ভাল পায়, গান গাই ভাল পায়, আবৃত্তি কৰি ভাল পায়, কিছুমান ধ্বনি সৃষ্টি কৰি ভাল পায় আৰু অৰ্থহীন কিছুমান অলাগতিয়াল শব্দ সৃষ্টি কৰিও ভাল পায়। এইবোৰ মাত্ৰ ধেমালিৰ বাবে নহয়। এইবোৰ ভাষা শিকনৰ কাৰ্য পদ্ধতি বিশেষ। গান, কবিতা আবৃত্তি আৰু শব্দ খেল হৈছে প্ৰাক-পঠন ত্ৰি য়া-কলাপ। ইংৰাজী ধ্বনিৰ শ্ৰৱণ আৰু অনুশীলনে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক লিখিতৰূপতো এই ধ্বনিবোৰ পঢ়িবলৈ আৰু চিনাক্ত কৰিবলৈ প্ৰস্তুত কৰে।

এই গোটটোত কি শিকিব পাৰিব (What you can learn in this unit)

- ইংৰাজী প্ৰাক-পঠন কৌশলৰ নিৰ্দেশক চিনাক্ত কৰিব পৰা।
- আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ইংৰাজীৰ বিকাশ বা উন্নতিৰ বাবে গান আৰু ওমলা গীত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা।
- আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ইংৰাজী বিকাশ সাধনৰ বাবে কবিতা ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা।

১) প্ৰাক পঢ়ুৱৈয়ে কি জানে? (1 What do pre-readers know?)

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে পঢ়িবলৈ শিকাৰ আগতে ভাষা আৰু ভাষা ব্যৱহাৰৰ বিষয়ে কি জানে এবাৰ ভাবি লৈ কাম আৰম্ভ কৰিবৰ বাবে এটা ত্ৰি য়া-কলাপৰ উদাহৰণ -

ত্ৰি য়া-কলাপ ১ : প্ৰাক পঢ়ুৱৈয়ে কি জানে? (Activity 1: What do pre-readers know?)

প্ৰথমতে তলত দিয়া সঞ্জয়ৰ চমু বিৱৰণী পঢ়ি লওক। তাৰপাছত তলত দিয়া প্ৰ.ৰ উত্তৰ দিয়ক। সঞ্জয়ৰ বয়স চাৰি বছৰ। সি খেল আৰু ধেমেলীয়া গীতৰ কথা সুৰত গাই ভাল পায় অথচ সি সেইবোৰৰ অৰ্থ সম্পূৰ্ণকৈ বুজিও নাপায়। উদাহৰণস্বৰূপে, সি এই শব্দৰ খেলটো ককায়েকৰ লগত খেলি ভাল পায় :

Q. What is Bruce Lee's finger called? A: আঙুলি (finger)

Q. What is his sister-in-law called? A: খুলশালী (sister-in-law/derogatory word)

Q. Who is his gardener? A: মালী (gardener)

Q. What is Bruce Lee's favourite vegetable? A: ব্ৰ'কলি (broccoli)

Q. What is Bruce Lee's favourite bird? A: কুলি (Indian cuckoo)

Q.festival? A: দেৱালী (Diwali)

Q.music? A: কাৱালী (Qawwali)

Q.....film? A: কুলী (Coolie)

Q.....jumping animal? A: ভেঁকুলী (frog)

Q.....brain? A: Yours! Because it is *khaalii* খালী (empty)!

এতিয়া এই প্ৰ.বোৰৰ উত্তৰ দিয়ক :

- সঞ্জয় আৰু তাৰ ককায়েকে এই খেলটো খেলি কিয় ভাল পায় বুলি আপুনি ভাবে?
- এইটো খেলিবলৈ তেওঁলোকে কি জানে?
- এই খেলটোৰ বাবে থকা নিয়মবোৰ আপুনি চিনাক্ত কৰিব পাৰিছেনে?
- একেধৰণৰ কিবা খেল আপুনি জানেনে? আপুনি নিজাকৈ এটা খেল তৈয়াৰ কৰি উলিয়াব পাৰিবনে?

সঞ্জয়ৰ খেলটো আছিল কাল্পনিক আৰু সৃষ্টিশীল, লগতে নিৰ্বোধ আৰু ধেমেলীয়া। খেলটোৱে শব্দ ভাঙাৰ চহকী কৰিছে। এনেকুৱা উপাদানবোৰ ভাষা শিকনৰ ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মনত স্মৰণীয় হৈ থাকে। খেলটোৰ নিয়ম হৈছে যে শব্দবোৰ শেষৰ ধ্বনি মিল থকা ছন্দযুক্ত হ'ব লাগিব (যেনে - আঙুলি, কুলি, ভেঁকুলী আদি)। প্ৰতিটো শব্দ চিনাকি আৰু অৰ্থ থকা হ'ব লাগিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শুনি ছন্দযুক্ত শব্দ অনুমান কৰাৰ অৰ্থ হৈছে তেওঁলোকে এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰাক-পঠন দক্ষতা আহৰণ কৰি আছে। তেওঁলোকে ভাষাৰ ধ্বনি শুনি আছে আৰু পাছত সেই ধ্বনি লিখিত শব্দৰ লগত মিলাব পাৰিব।

চিন্তন (Pause for thought)

আপোনাৰ শ্ৰেণীত থকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিষয়ে ভাবক। তেওঁলোকে নিজৰ বা ঘৰুৱা ভাষাত, ইংৰাজীত ওমলা গীত আৰু চুটি কবিতা জানেনে? তেওঁলোকে কিবা ভাষাৰ খেল খেলেনে? তেওঁলোকে শেষৰ ধ্বনি মিল থকা শব্দ চিনাক্ত কৰিব পাৰেনে?

২) সুৰ লগাই কবিতা গোৱা (2 Singing poetry)

এতিয়া এই ত্ৰি য়া-কলাপটো চেষ্টা কৰক।

ত্ৰি য়া-কলাপ ২ : সুৰ লগাই কবিতা গোৱা (Activity 2: Singing poetry)

চুটি আৰু সহজতে মনত ৰাখিব পৰা বহুতো কবিতা আছে। ভাষাৰ ধ্বনিৰ লগত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পৰিচিত কৰাবৰ বাবে এটা ভাল উপায় হৈছে কবিতা। আৰম্ভণিতে যদিও শব্দবোৰ অপৰিচিত হৈ থাকে, ভাষা শিকনত উৎসাহিত কৰিবৰ বাবে ই এটা আনন্দদায়ক উপায়। এই ত্ৰি য়া-কলাপৰ বাবে আপুনি আপোনাৰ প্ৰতিটো শ্ৰেণীৰ বাবে একোটা চুটি কবিতা বাছি লওক।

ইয়াত এটা অসমীয়া ওমলা গীত দিয়া হৈছে। শেষৰ ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দবোৰ আপুনি চিনাক্ত কৰিব পাৰিছেনে?

অকণে আনে অমিতা
আমিনাই আনে আম
পকা পকা আমবোৰ
লগে ভাগে খাম।

এতিয়া সমল ১ ত থকা কবিতাটো পঢ়ক। তাৰ কিছুমানৰ সৈতে আপুনি পৰিচিত হ'ব পাৰে। কবিতাটোৰ লগত থকা চমু বিৱৰণী পঢ়ি চাওক।

এটা কবিতা পছন্দ কৰি নিজে ডাঙৰ ডাঙৰকৈ পঢ়ক। কবিতাটোত শেষৰ ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দ চিনাক্ত কৰক।

কবিতাটো মনত ৰাখিবলৈ যত্ন কৰক আৰু আন ব্যক্তিৰ আগত আবৃত্তি কৰি শুনাওক। কবিতাটোত আপুনি ভংগীমা দেখুৱাব পাৰিছেনে? আন অংগ-ভংগী কৰা কাৰ্য যেনে - বৃত্তৰ দৰে ঘূৰণীয়াকৈ থিয় হৈ নৃত্য কৰা, কবিতাটোৰ লগত মিল দেখিছেনে?

এতিয়া আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সমল ১ নতুবা আপোনাৰ পৰিচিত যিকোনো এটা ওমলা গীত বা গীত বাছি লওক। আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত গীতটো আবৃত্তি কৰক নাইবা গাওক। শ্ৰেণীকোঠাৰ বাহিৰতো আপুনি এইটো কৰিব পাৰে। এইটো কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক ঘূৰণীয়াকৈ নাইবা দুটা শাৰীত ভগাই ল'ব পাৰে। (চিত্ৰ - ১)

চিত্ৰ ১ - আপুনি শ্ৰেণীৰ বাহিৰতো এই কাম কৰাব পাৰে। ঘূৰণীয়াকৈ নাইবা দুটা শাৰীত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক ভগাই ল'ব পাৰে।

শেষৰ ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দ আৰু ছন্দ শৈলীৰ নমুনা বুজাবলৈ বা চিনাক্ত কৰিবলৈ কোনোবা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অসুবিধা পাইছে নেকি আপুনি মন কৰিছেনে? যদি পাইছে, কথাটোৰ বিষয়ে এটা টোকা তৈয়াৰ কৰক - কিয়নো ই শ্ৰৱণ দুৰ্বলতাৰ ইংগিতো দিব পাৰে।

কণ কণ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে সকলো ভাষাতে ওমলা গীত আছে। কিছুমান ধেমেলীয়া, কিছুমান গহীন প্ৰকৃতিৰ আৰু কিছুমান অলপ কৰ্কশ বা খহটা ভাবৰ। এই ওমলা গীতবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভাষা শিকনৰ অভিজ্ঞতা দিয়ে। কিয়নো ওমলা গীতবোৰ গাবলৈ বা আবৃত্তি কৰিবলৈ আৰু মনত ৰাখিবলৈ সহজ। ভাষা শিকিবলৈ আৰম্ভ কৰা শিশুসকলৰ আত্মবিশ্বাস বৃদ্ধিত আৰু সলসলীয়াকৈ কোৱাত ওমলা গীতে সহায় কৰে। এই গীতে শব্দ অনুসৰি ধ্বনিৰ জ্ঞানো বঢ়াই তোলে। সেয়ে ই হৈছে গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰাক-পঠন কৌশল। যিকোনো ভাষাৰ ওমলা গীত জনা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ আত্মবিশ্বাস, সৃজনশীলতা, ভাষা আৰু পঠন দক্ষতা বাঢ়ে।

১ নং ঘটনা অধ্যয়নত শিক্ষক / শিক্ষয়িত্ৰী গৰাকীয়ে মন কৰিছিল যে, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ওমলা গীতত বৰ আনন্দ পায়। এই আনন্দৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তেওঁ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ইংৰাজী ভাল কৰিবৰ বাবে যত্ন কৰিছিল।

ঘটনা অধ্যয়ন ১: প্ৰতিমা মাৰাকে ইংৰাজীৰ বাবে শেষৰ ধ্বনি মিল থকা শব্দৰ খেল ব্যৱহাৰ কৰে (Case Study 1: Pratima Marak uses a rhyming game for English)

দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ বাবে প্ৰতিমা মাৰাকে তেওঁৰ পাঠ্যপুথিৰ পাঠৰ পৰাই এটা শেষৰ ধ্বনি মিল থকা শব্দৰ খেল প্ৰস্তুত কৰিছিল।

মই জন্তুৰ বিষয়ে পাঠ্যপুথিত থকা এটা কবিতা শিকাইছিলোঁ। এদিন দুপৰীয়া মোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বাহিৰত হাত চাপৰি বজোৱা কিবা এটা খেল খেলি থকা দেখিছিলোঁ। পাঠ্যপুথিৰ কবিতাৰ পৰা কিছুমান শব্দ তেওঁলোকে কোৱা মই শুনিছিলোঁ। তেওঁলোকে পাঠত নথকা ইংৰাজী শব্দ কিছুমানো কৈছিল। মাজে মাজে তেওঁলোকে কিছুমান অৰ্থহীন শব্দও কৈছিল কিন্তু এই শব্দবোৰৰ শেষৰ ধ্বনিৰ ইংৰাজী শব্দৰ লগত মিল আছিল। তেওঁলোকে ওপৰলৈ, তললৈ জপিয়াইছিল আৰু এটা ছন্দত হাত চাপৰি বজাইছিল আৰু গান গোৱাৰ দৰে আবৃত্তি কৰিছিল।

'Frog!'
'Log!'
'Dog!'
'Pog!'

তেওঁলোকৰ খেলটো মোৰ পাঠৰ অংশ নাছিল। তেওঁলোকক শেষৰ ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দৰে খেলা খেললৈ কেনেকৈ আগ্ৰহী কৰি তুলিব পাৰোঁ সেই কথা মই ভাবিছিলোঁ।

পাছৰ পাঠ্যপুথিৰ পাঠ আছিল “What can you carry in your school bag?” মই তেওঁলোকৰ এই পাঠটোৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এটা খেল খেলাৰ কথা কৈছিলোঁ। খেলটোৰ নাম আছিল ‘The bowl that rhymes.’ মই বাতি এটাত বহুতো সৰু সৰু বস্তু থলো যেনে – এটুকুৰা চক্ পেঞ্চিল, এখন চামুচ, এটা বল, এটা পেন, এটা পিন আৰু এটা টুপি। ইয়াৰ কিছুমান বস্তু কিতাপৰ পাঠত আছিল। তাৰপাছত মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ব্যাখ্যা কৰিছিলোঁ যে মই কোৱা এটা ইংৰাজী শব্দৰ লগত বাতিত থকা বস্তু এটাৰ নামৰ ছন্দৰ লগত মিল থাকিব। মই কৈছিলোঁ ‘Moon’ আৰু এজন ছাত্ৰক ইয়াৰ ধ্বনিৰ মিল থকা এটা বস্তু বাতিৰ পৰা ল’বলৈ ক’লো (সেইটো আছিল Spoon) বাতিৰ সকলো বস্তু শেষ নোহোৱালৈকে মই শব্দ কৈ গ’লো। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে খেলটো খুউব ভাল পালে আৰু পুনৰ খেলিবলৈ বিচাৰিলে। মাজে মাজে তেওঁলোকে অসমীয়া শব্দ আৰু মাজে মাজে সম্পূৰ্ণ নিজা কিবা শব্দ কৈছিল। মই এইটো গ্ৰহণ কৰিছিলোঁ কাৰণ এই শব্দবোৰ ইংৰাজী শব্দৰ ধ্বনিৰ লগত মিলাই কৈছিল।

সেই সপ্তাহটোৰ পাছৰফালে মই শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক চাৰিজনকৈ একোটা দলত ভাগ কৰিলোঁ। শ্ৰেণীটোৰ প্ৰতিটো সৰু দলেই বস্তু বা ছবি কাৰ্ড ব্যৱহাৰ কৰি ‘The bowl that rhymes’ খেলটো খেলিছিল।

শব্দভাণ্ডাৰ চহকী কৰিবৰ বাবে ইংৰাজী কিতাপৰ প্ৰতিটো পাঠৰ আদান-প্ৰদানত সৰু সৰু এনেকুৱা ছন্দ মিল খেল খেলাবলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যুৰীয়াভাৱে আবৃত্তি কৰিব পৰা বা গাব পৰা ওমলা গীত মোৰ হাতত আছে। ওমলা গীতৰ লগে লগে অংগ-ভংগীও কৰিব পাৰি।

সমল ২ চাওক ‘Using pair work’ - ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ভালকৈ শিকিবৰ বাবে সৰু গোটত সংগঠিত কৰি কাম কৰোৱাৰ ব্যৱস্থা।

চিন্তন (Pause for thought)

প্ৰতিমা মাৰাকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ভাষাক লৈ আনন্দ পোৱা ত্ৰি য়া-কলাপৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এটা ত্ৰি য়া-কলাপ কৰাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁলোকে কি আনন্দ পায় সেইটো প্ৰতিমা মাৰাকে কেনেকৈ উলিয়াইছিল? ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পৰা অসমীয়া শব্দ আৰু অর্থহীন শব্দবোৰ গ্ৰহণ কৰাতো এটা ভাল উপায় আছিল বুলি আপুনি ভাবেনে? তাৰ লগতে তেওঁলোকে সেইবোৰ আৰু ইংৰাজী শব্দৰ শেষৰ ধ্বনিৰ লগত মিলাই গোৱা শব্দবোৰ ঠিক আছিল বুলি আপুনি ভাবেনে? সৰু সৰু দলত ভাগ কৰি ‘The bowl that rhymes’ ৰ ত্ৰি য়া-কলাপ কৰাৰ ফলত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ কি লাভ হ’ল আৰু তেওঁলোকে পাব পৰা সম্ভাৱ্য অসুবিধাবোৰ কি? দলীয় কাৰ্যত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মূল্যায়ন কৰাৰ সুযোগ আপুনি প্ৰতিমা মাৰাকৰ বাবে চিন্তা কৰিব পাৰেনে?

ভি.ডি.অ’ : সাধু কোৱা, গান, অভিনয়, নাটক (Video: Storytelling, songs, role play, drama)

৩) ওমলা গীতে কি শিকায় (3 what rhymes teach)

স্বতন্ত্ৰভাৱে ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰাৰ আত্মবি ধাস জন্মোৱাত ওমলা গীতে সহায় কৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰাথমিকভাৱে শব্দৰ ভঁৰাল বৃদ্ধি কৰাত ই এক ধেমেলীয়া উপায় আৰু তেওঁলোক সাধাৰণ ধ্বনি আৰু বাক্য গঠনৰ নমুনাৰ লগতো চিনাকি হয়। ইয়াত এটা ওমলা গীতৰ উদাহৰণ দিয়া হ’ল -

One, two, three-four-five
Once I caught a fish alive
Six, seven, eight-nine-ten
Then I let it go again.

কি কি শব্দ, বাক্য গাঁথনিৰ নমুনা আৰু ধ্বনিৰ নমুনা এই ওমলা গীতটোৱে শিকালে? আপোনাৰ ধাৰণা আমাৰ সৈতে বিনিময় কৰি চাওকচোন —

- Rhyming words and sound patterns (ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দ আৰু ধ্বনিৰ নমুনা) : ছন্দ মিলা শব্দবোৰ হ’ল ‘five’ আৰু ‘alive’, ‘ten’ আৰু ‘again’ আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক এই যুৰীয়া শব্দবোৰ যেনে - ‘dive’, ‘hive’, ‘arrive’ আৰু ‘men’, ‘hen’, ‘pen’, ‘when’ and ‘then’ ৰ দ্বাৰা আৰু বহু শব্দ শিকাব পাৰে (তেওঁলোকক ‘give’ আঙুলিয়াই দিব লাগে ইয়াক ‘five’ ৰ লগত ছন্দ মিলাই গাব নোৱাৰি)।

- Vocabulary (শব্দ ভাণ্ডাৰ) : একৰ পৰা দহলৈ সংখ্যাৰ নামবোৰ। ‘alive’ (‘dead’ ৰ বিপৰীত অৰ্থ প্ৰকাশক শব্দ) ‘again’ (পুনৰবাৰ)
- Sentence patterns (বাক্যৰ নমুনা) : ই সামৰি লৈছে ‘Let.....’(সন্মতি দিয়া, ‘permit’, ‘allow’) আৰু ‘once’ (to speak about an incident in the past / অতীতত ঘটা কোনো এটা ঘটনাৰ বিষয়ে ক’বলৈ)। শব্দবোৰ কেনেকৈ বিভিন্নধৰণে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কৰি দেখুৱাব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ‘Let’ আৰু ‘once’ ব্যৱহাৰ কৰি তেওঁলোকে কি কৰিব বিচাৰে বা কি ঘটিছিল এনেবোৰ কথা, বাক্য ক’বলৈ উৎসাহিত কৰক আৰু সহায়ো কৰক। উদাহৰণস্বৰূপে, ‘Let it go’!, ‘Let us out’!, ‘Let me play’!, ‘Let him read’; ‘Let her speak’; ‘Let me come in’!, ‘Let the baby sleep’! ‘Once upon a time.....’; ‘Once I got lost’; ‘Once I ate ten rotis’!, ‘Once I saw a crocodile’; ‘Once I fell down and got hurt’; ‘Once I found a baby bird’.

ত্ৰি য়া-কলাপ ৩ : ইংৰাজীত ওমলা গীতৰ ব্যৱহাৰ (Activity 3: Using rhymes in English)

পাঠ এটা প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে ই আপোনাৰ এক পৰিকল্পিত কাৰ্য।

সমল ৩ চাওক আৰু এটা চুটি পদ্য, ওমলা গীত নাইবা গীত বাছি লওক আৰু আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত ইয়াক ছন্দ মিলাই পঢ়ক নাইবা সুৰ লগাই গাওক। আপোনাৰ ইংৰাজী পাঠ্যপুথিৰ পৰাও এটা ভাল পদ্য বা ওমলা গীত আদি বাছি ল’ব পাৰে।

ইংৰাজীত ইয়াক ক’বলৈ বা গাবলৈ অভ্যাস কৰক। আপুনি বাছি লোৱা পদ্যটোত আপুনি চিনাক্ত কৰিব পাৰিব বুলি নিশ্চিত হওক।

- ধ্বনিৰ মিল থকা শব্দ আৰু ধ্বনিৰ নমুনা
- বাক্যৰ নমুনা
- মূল শব্দবোৰ

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত ওমলা গীত গোৱাৰ এটা পৰিকল্পনা কৰক। আপোনাৰ পৰিকল্পনা সহকৰ্মী বা প্ৰধান শিক্ষকৰ লগত পুনৰালোচনা কৰক।

ইংৰাজীৰ পাঠ শিকাওঁতেই কবিতাটো সন্নিৱিষ্ট কৰিব নে ইয়াক অন্য সময়ত কৰিব?

এইটো আপুনি ক’ত শিকাব — শ্ৰেণীকোঠাৰ ভিতৰত নে বাহিৰত?

শব্দবোৰত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাকৈ কিবা সুৰ আছে নেকি অৰ্থাৎ ইয়াক সুৰ লগাই গাব পাৰি নেকি? কিবা ভংগীমা ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি নেকি?

আপোনাক কি সমলৰ প্ৰয়োজন হ’ব? উদাহৰণস্বৰূপে, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বুজাবলৈ ছবি বা শব্দ কাৰ্ড ব্যৱহাৰ কৰিব নেকি?

৪) ইংৰাজী শিকাবলৈ শ্ৰেণীত ওমলা গীতৰ প্ৰয়োগ (4 Using rhymes to teach English in the classroom)

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ইংৰাজীৰ উন্নতি বা বিকাশৰ বাবে লগতে আপোনাৰো ইংৰাজীত কথা কোৱাৰ আত্মপ্ৰত্যয় বঢ়াবৰ বাবে ওমলা গীত হৈছে এটা ধেমেলীয়া উপায়।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৪ : ইংৰাজী শিকাবৰ বাবে ওমলা গীতৰ ব্যৱহাৰ (Activity 4: Using rhymes to teach English)

শেষৰ কেইটামান পাঠৰ বাবে ইংৰাজী এটা পদ্য বা ওমলা গীত ৰাখিব। ৩ নং ত্ৰি য়া-কলাপত প্ৰস্তুত কৰা নাইবা বেলেগ এটা ওমলা গীতো আপুনি বাছি ল’ব পাৰে। এনেকুৱা এটা ওমলা গীত বাছি লওক য’ত সাধাৰণ ভংগীমা কৰিব পৰা শব্দ আছে। সপ্তাহটোৰ ভিতৰত কেইবাবাৰো ওমলা গীতটো গাবলৈ দিয়ক। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিকিবৰ বাবে ওমলা গীতটো কেইবাবাৰো শুনাৰ প্ৰয়োজন হ’ব।

বিদ্যালয়ৰ আৰম্ভণি বা ছুটীত আপুনি এটা চমু ওমলা গীত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। প্ৰতিটো সপ্তাহতে এটা চমু ওমলা গীত গোৱাব পাৰে। শ্ৰেণী নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবেও আপুনি চমু ওমলা গীত আৰু গান ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এটা কাৰ্যৰ পৰা আন এটা কাৰ্যলৈ আগবাঢ়ে নাইবা আপোনাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিব বিচাৰে তেতিয়া ওমলা গীত বা গীত

ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মনত পেলোৱাত আৰু ছন্দৰ মিল থকা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰাত সহায় কৰক। ভাষাৰ পাঠ এটাত যদি ই সঠিক যেন লাগে তেনেহ'লে সেই ওমলা গীতত থকা ছন্দৰ মিল থকা শব্দ চিনাক্ত কৰাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সহায় কৰক। একে সময়তে ব'ৰ্ডত ছন্দৰ মিল থকা শব্দবোৰ লিখি আৰু পঢ়ি লিখনৰ দ্বাৰা শিকন আৰু পঠনৰ দ্বাৰা শিকনত তেওঁলোকক উদগনি দিব পাৰে।

ছন্দৰ মিল থকা শব্দবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সদায় পঢ়িব পৰাকৈ আপুনি বুলেটিন ব'ৰ্ডত লগাই থ'ব পাৰে। এই শব্দবোৰ ডাঙৰ আৰু গোট গোট আখৰেৰে একেটা ৰঙেৰে লিখিব লাগে যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সম ধ্বনি আৰু শেষৰ শব্দ আৰু বৰ্ণৰ মিলবোৰ চিনাক্ত কৰিবলৈ উৎসাহ পায়।

আপুনি যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মূল্যায়ন কৰিব আৰু কৃতকাৰ্যতাৰ খতিয়ান পুনৰ লিখিব তেতিয়া মন কৰিব কোন কেইগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শব্দ আৰু ধ্বনিৰ মিল আৰু একে ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ শৈলী চিনাক্ত কৰিব পাৰিছে। এইটো প্ৰাক্-পঠন কৌশল বিকাশৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ। শ্ৰৱণ ক্ষমতা আৰু ধ্বনি চিনাক্ত কৰণ কৰা আৰু পাছলৈ পঢ়িব পৰা দক্ষতাৰ মাজত এটা যোগসূত্ৰ আছে। বৰ্ণৰ শৈলী আৰু শব্দৰ ধ্বনি যি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে চিনাক্ত কৰে তেওঁলোকে সেই জ্ঞান ছপা আখৰত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। কোনজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সহজতে ছন্দৰ মিল থকা শব্দ চিনাক্ত কৰিব পাৰিছে সেই কথাটো পৰ্যবেক্ষণ কৰি ৰেকৰ্ড কৰক লগতে ওমলা গীতত থকা শব্দ আৰু আৰ্হি ব্যৱহাৰ কৰি কোনজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজাকৈ বাক্য গঠন কৰিব পাৰিছে তাকো ৰেকৰ্ড কৰক। তেওঁলোকে কেতিয়া নিজৰ মৌখিক জ্ঞানৰ লগত ছপা শব্দৰ যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে সেয়াও মন কৰক।

ওপৰৰ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েও ওমলা গীতত স্মৃতি পায় আৰু শব্দৰ লগত খেলে আৰু এইটোৱে তেওঁলোকৰ ইংৰাজী জ্ঞান আৰু দক্ষতা বিকাশত সহায় কৰে। পাছৰ ঘটনা অধ্যয়নত শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ইংৰাজীত কবিতা লিখিবলৈ উৎসাহিত কৰাৰ বিষয়ে পাব।

ঘটনা অধ্যয়ন ২ : দীনেশ বৰুৱাৰ শ্ৰেণীত পদ্য/কবিতাৰ সৃষ্টি (Case Study 2: Dinesh Baruah's class creates poems)

দীনেশ বৰুৱাৰ তৃতীয় শ্ৰেণীটোত থকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ইংৰাজীৰ দক্ষতা বেলেগ বেলেগ স্তৰৰ। তেখেতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক পানী (Water) বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ পদ্য/কবিতা লিখিবলৈ দিলে।

ব'ৰ্ডত কিছুমান নতুন শব্দ লিখি দি মই আৰম্ভ কৰিলোঁ আৰু এই শব্দবোৰক মই 'help words' (সহায়কাৰী শব্দ) বুলি ক'লোঁ। শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যেতিয়া পানীক লৈ কথা-বতৰা পাতিলে তেতিয়া তালিকাখনত আৰু শব্দ যোগ হ'ল। এই শব্দবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বহীত লিখি যোৱা হৈছিল আৰু শ্ৰেণীৰ 'word box' (শব্দৰ বাকচ) নতুবা বুলেটিন ব'ৰ্ডত লগাই দিয়া হৈছিল।

মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক তেওঁলোকে পানীত খেলা খেলটোৰ বিষয়ে ঘৰুৱা ভাষাতে কথা পাতিবলৈ কৈছিলোঁ : পানীত জাপ মাৰি দি বা বৰষুণৰ পাছত ৰাস্তাৰ কাষত জমা হোৱা পানী লৈ; ইজনে সিজনলৈ ছটিয়াই; হাততে পানী ধৰিবলৈ যত্ন কৰা; হাতৰ তলুৱাত থকা পানী ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰা; পানীত বুৰবুৰণি তোলা। মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক এই কামবোৰৰ ছবি আঁকিবলৈ দিলোঁ। তাৰপাছত তেওঁলোকৰ ছবিবোৰ মই ইংৰাজীতে বৰ্ণনা কৰিবলৈ ক'লোঁ।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে দুই চাৰিটা বাক্য ঘৰুৱা ভাষাৰ লগতে ইংৰাজী মিলাই ক'লে। লগতে ধ্বনিৰ বাবে কিছুমান অৰ্থহীন শব্দও ব্যৱহাৰ কৰিলে। যেনে -

'Chup chup water'

'Water jump'

'Water hands'

'Ravi pipe water'

'Sapna, water bulbule soap.'

বাক্যবোৰ সম্পূৰ্ণ আৰু সঠিক ইংৰাজীৰ নাছিল। মাজে মাজে তেওঁলোকে অৰ্থহীন শব্দও ব্যৱহাৰ কৰিছিল। কিন্তু মই এইবোৰ গ্ৰহণ কৰিছিলোঁ কিয়নো এই শব্দ আৰু ধ্বনিবোৰ তেওঁলোকৰ বাবে অৰ্থপূৰ্ণ আৰু ধেমেলীয়া আছিল। মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চেষ্টাক প্ৰশংসা কৰিছিলোঁ আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি সহায়ো কৰিছিলোঁ। তেওঁলোকৰ বাক্যবোৰ হাত ফুৰাই সম্পূৰ্ণ ইংৰাজীত লিখি দিছিলোঁ। ধ্বনি আৰু পৰিৱেশৰ বাবে মাজে মাজে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে অৰ্থহীন শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছিল আৰু এই শব্দবোৰৰ বাবে তেওঁলোকে বানানো সৃষ্টি কৰিছিল। শ্ৰেণীটোৱে একেলগে পানীৰ ওপৰত লিখা কবিতাটো আছিল -

Water says chup chup,

Let's go jump jump.

Let's play with water,
Come my friend, come come,
Without water, I am not happy.

অন্যান্য বিষয়ৰ লগত মিলাই মই কবিতা লিখা কামটো ধাৰাবাহিকভাৱে কৰালোঁ। 'Transport' ৰ বিষয়ে লিখা কবিতাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ৰেলগাড়ীৰ শব্দও ব্যৱহাৰ কৰি লিখিছিল-

Train at the station,
Koo chuk chuk chuk chuk,
Sapna takes a ride,
Ha ha ha, wah wah wah wah.

কেতিয়াবা মই সৰু খণ্ডবাক্য বা শব্দৰে শ্ৰেণীটো আৰম্ভ কৰিছিলোঁ। যেনে - 'Little red apple' এই শাৰীটোকে অবিৰামভাৱে চলাই থাকিবলৈ কৈছিলোঁ। প্ৰথমতে প্ৰত্যেকৰে লগত কথা পাতি আৰু ছবি আঁকি তাৰপাছত দিহা পৰামৰ্শ দি গোটেই পদ্য/কবিতাটো লিখাইছিলোঁ।

Little red apple,
Hmm! So juicy,
See! See! See!
Little drop falling,
Drip drip drip.

মোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ইংৰাজীত বহুকেইটা কবিতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। মই পদ্য/কবিতাবোৰ লগ লগাই বন্ধাই এখন পদ্য/কবিতা পুথি শ্ৰেণীৰ কাৰণে প্ৰস্তুত কৰি পেলালোঁ।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে পিতৃ-মাতৃক শ্ৰেণীলৈ মাতি আনি পদ্য/কবিতাবোৰ পঢ়িবলৈ দিছিল। স্কুলৰ সভাত তেওঁলোকে এই পদ্য/কবিতাবোৰ পাঠ কৰিছিল।

(২০১১-১২ বৰ্ষত দিল্লীৰ CIE Experimental Basic School ৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সৃষ্টি কৰিছিল)

ত্ৰি যা-কলাপ ৫ : এটা কবিতা সৃষ্টি কৰা (Activity 5: Create a poem)

ঘটনা অধ্যয়ন ২ ত দীনেশ বৰুৱাৰ উদাহৰণ লৈ আপোনাৰ শ্ৰেণীতো কবিতা অনুশীলনৰ এটা পৰিকল্পনা কৰি চাওক।

কেনেকুৱা বিষয় বা পাঠে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক আগ্ৰহী কৰে? মনত ৰাখিব আৰম্ভ কৰোঁতে কিছুমান “সহায়কাৰী শব্দ”(help words) ল'ব।

আপোনাৰ পৰিকল্পনাক বাস্তৱায়িত কৰিবলৈ যাওঁতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অৱদান অৰ্থাৎ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে দিয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ নাপাহৰিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিজৰ ভাব চিন্তা লিখনিৰ বিষয়ে ক'বলৈ দিয়ক আৰু সেইবোৰো আঁকিবলৈ দিয়ক। পদ্য/কবিতাটোত স্থানীয় নাম আৰু ঠাইৰ বিষয়েও অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰে।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অৰ্থহীন শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ভাল পালে আপুনি মানি লৈ 'have a go' প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে। প্ৰতিটো বাক্যৰ শেষত ছন্দৰ মিল থকা শব্দ হোৱাতো সদায় প্ৰয়োজনীয় নহয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দৃঢ়তা বা আত্মবিশ্বাস বঢ়াবৰ বাবে তেওঁলোকে ভুলকৈ কোৱা ইংৰাজীকো গ্ৰহণ কৰক। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ধ্বনিৰ সহায়ত বানানো সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

তেওঁলোকৰ পদ্য/কবিতাবোৰ একেলগে গোট খুৱাই বন্ধাই থওক যাতে পাছত তেওঁলোকে পুনৰ পঢ়িব পাৰে।

পদ্য/কবিতাবোৰ প্ৰদৰ্শনৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সুযোগ সুবিধা আছে নেকি? পাঠৰ শেষত বা স্কুলৰ প্ৰাতঃ সভাত নাইবা পিতৃ-মাতৃৰ আগত প্ৰদৰ্শন কৰিব পৰাকৈ সুযোগ পায় নেকি মন কৰক। তেওঁলোকৰ পদ্য/কবিতা শুনি তেওঁলোকক উৎসাহিত কৰিবৰ বাবে দৰ্শক যোগাৰ কৰক। এই কাৰ্যই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ইংৰাজীত কথন অনুশীলন আৰু ইংৰাজীৰ দক্ষতা বৃদ্ধিত সহায় কৰিব, আপোনাৰ শ্ৰেণীৰ সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যাতে পদ্য/কবিতা পঠন বা সভাত ভাগ ল'ব পাৰে সেইটো নিশ্চিত কৰক।

৫) সাৰাংশ (5 Summary)

ছন্দৰ মিল থকা শব্দৰ খেল, গীত আৰু শব্দৰ খেলৰ সৈতে এই গোটটোৱে আপোনাক চিনাকি কৰালে। শব্দ লৈ খেলা আৰু ওমলা গীতৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ উদ্দেশ্য আছে। শ্ৰৱণ দক্ষতা, শব্দ আৰু ধ্বনিৰ মিল আৰু পাৰ্থক্য বুজি পোৱাতো হৈছে প্ৰাক্ পঠনৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ কৌশল। ছন্দৰ মিল থকা শব্দৰ পদ্য/কবিতা আৰু সাধু পঢ়াত যি শিশুৰ পৰ্যাপ্ত অভিজ্ঞতা আছে, তেওঁলোক ভাব প্ৰকাশ কৰি পঢ়িবলৈ সক্ষম হয়।

ভাষা এটাক উপভোগ কৰা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰাক্ পঠন দক্ষতাক উৎসাহিত কৰিবৰ বাবে ইংৰাজী আৰু ঘৰুৱা ভাষাত কেনেকৈ ওমলা গীত ব্যৱহাৰ হয় সেই বিষয়ে নিশ্চয় এতিয়া আপুনি কিছু ধাৰণা পাইছে।

প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ আন শিক্ষকসকলে কৰা গোটৰ বিষয়বস্তুবোৰ —

- *Classroom routines* (শ্ৰেণীকোঠাৰ ৰুটিন)
- *Using the textbook creatively* (সৃজনমূলকভাৱে পাঠ্যপুথিৰ ব্যৱহাৰ)
- *Learning English in the creative arts* (সৃষ্টিশীল কলাৰ জড়িততে ইংৰাজী শিকন)
- *Letters and sounds of English* (ইংৰাজী বৰ্ণ আৰু ধ্বনি)

সমলসমূহ (Resources)

সমল ১ : সুৰ লগাই পদ্য গোৱা (Resource 1: Singing poetry)

নিয়মীয়াকৈ কবিতা শুনি থাকিলে কণ কণ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল এটা ভাষাৰ মূল আৰ্হিৰ সৈতে অভ্যস্ত হৈ পৰে। পদ্য বিশেষকৈ ব্যৱহাৰোপযোগী হয় কিয়নো, ইয়াক সহজতে মনত ৰাখিব পাৰি। পদ্য/কবিতা মনত ৰাখিবৰ বাবে সৰু ল'ৰা ছোৱালীয়ে বেছি চেষ্টা কৰিবলগীয়া নহয়। মাত্ৰ ইয়াক বহুবাৰ শুনি শুনি স্মৃতি কৰিবলৈ পালে আৰু নিজেও গাবলৈ পালে ই তেওঁলোকৰ মনত স্থায়ীভাৱে বৈ যায়।

শিক্ষকৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্নটো হৈছেঃ ‘How do I select good poems and where can I find them?’ (মই এটা ভাল কবিতা কেনেকৈ নিৰ্বাচন কৰিম আৰু ক'ত পাম?) পাঠ্যপুথিত থকা আৰু আগতে গোৱা প্ৰায়বোৰ কবিতাৰ ভাষাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত সামান্যহে অৰিহণা থাকে।

একেধৰণে মাহেকীয়া অসমীয়া আলোচনীবোৰত প্ৰকাশ পোৱা পদ্য/কবিতাবোৰো উন্নত মানৰ নহয়। পাঠ্যপুথিত থকা আৰু আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা বহুতো পদ্য/কবিতা নীতিজ্ঞানেৰে ভৰা আৰু নীৰস। কৃত্ৰিম শব্দ আৰু বাক্য গাঁথনিৰে সেইবোৰ লিখা হয়। দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দৰ অনুভৱবোৰ এনে পদ্য/কবিতাত পোৱা নাযায়। সেইকাৰণে এইবোৰ ভাষা শিকনৰ সমল হিচাপে বৰ বেছি মূল্যবান নহয়।

শিশুৰ পঠন দক্ষতাৰ ভেঁটি গঢ়ি তুলিবৰ বাবে বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ পদ্য/কবিতাৰ প্ৰয়োজন। তেনেকুৱা কিছুমান নিৰ্বাচিত অসমীয়া পদ্য/কবিতা তলত দিয়া হ'ল —

খেলোঁ আহা
খেলোঁ আহা
বল খেলোঁ আহা,
লুকা-ভাকু, খলিগুটি
আৰু ৰছী টনা।
ৰজা-ৰাণী, পাৰ-পানী
চেংগুটি খেল,
খেলি খেলি পাতোঁ আমি
অকণিৰ মেল।

মা অ' মা শুনাচোন শুনা
জোনবাইৰ দেশলৈ যাওঁ।
হেজাৰ পৰীৰ সাধুৰে ভৰা
জোনক এবাৰ চুই চাওঁ।।

জোনৰ দেশত আছেনে বাক
সেউজী পথাৰ ধাননি,
বাঘ, হাতী আৰু চৰাই পখিলী
তাতো বাক ফুৰেনে ঘূৰি।
আইতাৰ সাধুৰ ৰূপহী পৰীক
বিচাৰি তাতেইবা পাওঁ।।

জোনাক ৰাতি চোতালতে বহি
আকাশলৈ চাই ভাল পাওঁ,
জোনৰ বুকুতে খেতি-ৰাতি কৰি
পাতিম এখনি সৰু গাওঁ।
কোন ক'ত আছা লগে ভাগে আহা
জোনবাইৰ দেশলৈ যাওঁ।।

কাগজৰ নাও সাজি
বৰ ভাল পাওঁ,
বৰষুণৰ পানীত
উটুৱাই চাওঁ।
ভাহি ফুৰে নাও
অনাই বনাই,
নাৰৰীয়া ককাই
ক'লৈনো যায়?
নাও খেলি সঁচাকৈ
বৰ ভাল লাগে।

কিমান যে ওখ সৌ আকাশ
কিমান যে ওখ পাহাৰ,
কিমান অকনমান চৰাইবোৰ
গছবোৰ কিমান যে ডাঙৰ।
নদীবোৰ কিমান কোবাল
শিলবোৰ কিমান ঘূৰণীয়া,
ঘাঁহবোৰ সেউজীয়া
ফুলবোৰ আছে কত বৰণীয়া।

ৰিম্‌জিম্ ৰিম্‌জিম্
বৰষুণ পৰে,
চিক্‌মিক্ চিক্‌মিক্
বিজুলী মাৰে।
গুম্‌গুম্ গুম্‌গুম্
মেঘৰ গাজনি,
খাল-বিল পুখুৰীত
ভৰি আছে পানী।

অ' পকা বিলাহী, তোমাক মই খাম।
আজি মোক নাখাবা আৰু দুদিন ৰোৱা,
তাৰপাছত খালে মোক অধিক সোৱাদ পাবা।
অ' পকা বিলাহী, মোৰ যে লাগিছে ভোক,
গাজৰ, মূলাকে খাই তুমি গুছোৱা ভোক।
অ' পকা বিলাহী, মই ভাল পাওঁ তোমাক,
ভাল পোৱা যদি কিয় খাব খুজিছা মোক?
অ' পকা বিলাহী, তোমাক বাৰু নাখাওঁ,
গছৰ পৰা চিঙি কিন্তু ঘৰলৈ লৈ যাওঁ।

জোনমণি সোণমণি
আৰু মণিমালা
জোনবাইৰ দেশলৈ
যাওঁ আমি ব'লা।
ৰে'ল নাযায় বাছ নাযায়
কেনেকৈ যাম,
ৰকেটত উঠি গৈ
জোনবাই পাম।
ৰকেটত উঠি আমি
পৃথিৱীলৈ চাম,
নৈ, বিল, জান, জুৰি
দেখিবলৈ পাম।
জোনৰ পিঠিত বহি আমি
বনভোজ খাম,
জিক্‌মিক্‌ তৰাবোৰ
ওচৰতে পাম।

পকা পকা কমলা
কোনে কিমান ল'ৰা,
পাচি ভৰাই বেপাৰীয়ে
চিঞৰিছে সোঁৱা।

মইনাই ক'লে ককাকক,
কিনিম আমি ব'লা।
পকা পকা কমলা,
চাই চাই ল'ৰা।

ৰসাল কমলা খাবলৈ মিঠা,
সকলোৱে মিলিজুলি খাওঁ গৈ ব'লা।

সোঁহাত, বাওঁহাত এই দুই হাত,
এই মোৰ ক'লা চুলি এই বগা দাঁত।
এই দুই কাণ মোৰ এই দুই ভ্ৰু,
এই দুই ভৰি মোৰ এই দুই উৰু।
এইটো নাক মোৰ এই দুই চকু,
এইটো গা মোৰ এইখন বুকু।
এইটো মূৰ মোৰ এইখন কপাল,
এইখন জিভা মোৰ এইটো কঁকাল।
এইবোৰ নখ মোৰ এইখন ছাল,
পাছফালে আছে মোৰ এই পিঠি ফাল।

এনেবোৰ কবিতা ভাৰতীয় সকলো ভাষাতে নিশ্চয় পোৱা যাব, কিন্তু এইবোৰ বিচাৰোতে শিক্ষকে খুউব সাৱধানে বিচাৰিব লাগিব। খেল-ধেমালিত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা আৰু ভাষাৰ সহজ ব্যৱহাৰ হোৱা কবিতাৰ বাবে নিজকে সতৰ্ক কৰি ৰখা প্ৰয়োজন হ'ব। পৰাপক্ষত নীতিশিক্ষামূলক কবিতা বৰ্জন কৰিব লাগে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিৰ্দিষ্ট কিছুমান খেল খেলোঁতে যেনে - বল খেলোঁতে, জপিয়াওঁতে, স্কিপিং খেলোঁতে গোৱা গান প্ৰতিজন শিক্ষকেই সহজে লিখি ৰাখিব পাৰে। এইবোৰ হৈছে পৰম্পৰাগত ওমলা গীত। নগৰত এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰাতো কঠিন হ'ব পাৰে। যি কি নহওক, অলপ কষ্ট কৰি আমি তেনেকুৱা গীত, কবিতা আদি সংগ্ৰহ কৰিব পাৰোঁ। এনেকৈ সংগ্ৰহ কৰা গীত, পদ্য এখন বা ততোধিক সৰু কিতাপৰ আকাৰ ল'ব পাৰে। প্ৰতিটো গীত, কবিতা একোটা পৃষ্ঠাত সুন্দৰকৈ লিখিব লাগে, গীতটোৰ লগত খাপ খোৱাকৈ একোখন ছবিও দিব লাগে। ছবিবোৰ আলোচনী বা অন্য ক'ৰবাৰ পৰা কাটি লগাব পাৰি। ছবিখন কবিতাটোৰ বিষয়বস্তুৰ লগত নিখুঁতকৈ খাপ খোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। কবিতাটোৰ লগত ছবিখনৰ যদি মাত্ৰ এটা দৃশ্যও মিল থাকে তথাপি ই সুন্দৰ হ'ব।

এনেদৰে আপুনি বহুতো কবিতা গোটাই কিতাপ আকাৰে সজাব পাৰে। প্ৰতিখন কিতাপ ১৬ পৃষ্ঠাকৈ কৰিলেও হ'ব। আপুনি যদি বেছি মূল্যৰ ছবি অঁকা কাগজ (drawing paper) কিনিব নোৱাৰে তেনেহ'লে আপুনি চাফা বগা কাগজ ল'লেও হ'ব। অৱশ্যে ছবি অঁকা কাগজ বেছি দিনলৈ ভালে থাকিব আৰু তেতিয়া আপুনি প্ৰতি বছৰে কবিতা কিতাপ প্ৰস্তুত নকৰিলেও হ'ব।

কবিতা কিতাপ পঢ়াৰ পদ্ধতি অন্য কিতাপ পঢ়াৰ পদ্ধতিৰ সৈতে একেই অৰ্থাৎ কিতাপখন মাজত লৈ চাৰিওফালে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বহুৱাই লৈ পঢ়া পদ্ধতি। দুই-তিনিবাৰ পঢ়াৰ পাছত আপুনি কবিতাটো সুৰ লগাই ডাঙৰকৈ গাব আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকো আপোনাৰ লগত গাবলৈ কওক। তেওঁলোকৰ বাবে গ্ৰহণযোগ্য বা ভাল কবিতা হ'লে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে মনত ৰাখি সোনকালে গাব পাৰিব। পাছত ইয়াক যেতিয়া আপুনি কিতাপৰ পৰা পঢ়িব, তেওঁলোকে সেই পৃষ্ঠা পোৱাৰ আগতেই শব্দবোৰ ক'ব।

ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সহজেই এটা সম্পূৰ্ণ কবিতা বেলেগ কাগজ বা টেটত স্মৃতিৰেই টুকিব পাৰিব আৰু সেই সময়ত যদি কবিতাটো মনত ৰাখি ল'ব পাৰে তেতিয়া কেইদিনমানৰ পাছত শব্দটো চিনাক্ত কৰিবলৈ তেওঁলোকৰ অলপহে অসুবিধা হ'ব।

সমল ২ : যুৰীয়া কাৰ্যৰ ব্যৱহাৰ (Resource 2: Using pair work)

দৈনন্দিন পৰিস্থিতিত মানুহে এটা কামৰ লগত আন কামো কৰি থাকে। যেনে- কথা কৈ থাকোতে আনৰ কথা শুনিও থাকে আৰু কোনোবাই কি কাম কৰিছে, কেনেকৈ কৰিছে চাইও থাকে। মানুহে এনেকৈয়ে শিকে। আমি আনৰ লগত কথা পাতি থাকোঁতে বিভিন্নধৰণৰ নতুন ধাৰণা বা খবৰ পাপু। শ্ৰেণীকোঠাবোৰতো যদি সকলো কথা শিক্ষকৰ ওপৰতে কেন্দ্ৰীভূত হয়, তেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে প্ৰ. সুধিবলৈ, নিজৰ দক্ষতা প্ৰকাশ কৰিবলৈ বা কিবা চেষ্টা কৰিবলৈ যথেষ্ট সময় নাপায়। কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে খুউব চমু উত্তৰ দিব পাৰে আৰু কিছুমানে একো উত্তৰ নিদিবও পাৰে। বেছি সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থকা শ্ৰেণীকোঠাবোৰৰ পৰিৱেশ আৰু শোচনীয়। ইয়াত খুউব কম সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েহে কথা কয়।

যুৰীয়া কাৰ্য কিয় ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে? (Why use pair work?)

কথনৰ সুবিধা আৰু বেছিকৈ শিকিবৰ বাবে যুৰীয়া কাৰ্য হৈছে এটা স্বাভাৱিক উপায়। যুৰীয়া কাৰ্যই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভাবিবলৈ সুবিধা দিয়ে, অনুমানৰ লগতে নতুন ভাষা শিকিবলৈ যত্ন কৰাৰ সুযোগ দিয়ে। বেছি সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থকা শ্ৰেণী এটাতে যুৰীয়া কাৰ্যই নতুন চিন্তা আৰু দক্ষতাৰে ভালকৈ কাম কৰাৰ এটা সুবিধাজনক উপায় দিয়ে। সকলো বিষয় আৰু বয়সৰ বাবেই যুৰীয়া কাৰ্য উপযোগী। এইটো বিশেষভাৱে বহুভাষী, বহু স্তৰৰ শ্ৰেণীৰ বাবে ব্যৱহাৰোপযোগী হয়। কাৰণ ইয়াত এটা দুজনীয়া দলে আনটো দলক সহায় কৰিব পৰাকৈ সজাই ল'ব পাৰি। বিশেষ একোটা কামৰ বাবে আপুনি যেতিয়া পৰিকল্পনা কৰে, তেতিয়া এই যুৰীয়া কাৰ্য বেছি ফলদায়ক হয়। আকৌ আপুনি যেতিয়া সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েই শিকনৰ যোগেদি আগবাঢ়ি যোৱাতো নিশ্চিত কৰিবৰ বাবে ৰুটিন প্ৰস্তুত কৰি যুৰীয়া কাৰ্য পৰিচালনা কৰে, তেতিয়াও ই বেছি ফলপ্ৰসূ হয়। এনেদৰে যুৰীয়া কাৰ্য এবাৰ যদি আপুনি তেওঁলোকৰ মনত বহুৱাই ল'ব পাৰে নাইবা শ্ৰেণীকোঠাত গ্ৰহণযোগ্য কৰি তুলিব পাৰে তেন্তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীও যুৰীয়া কাৰ্যত অভ্যস্ত হ'ব আৰু এনেদৰে শিকন কাৰ্যও আনন্দেৰে উপভোগ কৰিব।

যুৰীয়া কাৰ্যৰ বাবে কাম (Tasks for pair work)

শিকনৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এটা আকাংক্ষিত ফলাফলৰ বাবে আপুনি বিভিন্নধৰণৰ যুৰীয়া কাম কৰাব পাৰে। যুৰীয়া কাৰ্য সদায় সঠিক আৰু স্পষ্ট হ'ব লাগে যাতে অকলে কৰা কামতকৈ যুৰীয়াভাৱে কৰা কামত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বেছি শিকিব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে অনুমান কৰা বা ধাৰণা কৰা কথাবোৰৰ বিষয়ে কথা পাতিবলৈ পালে তেওঁলোকে নিজে নিজেই শিকি যাব আৰু পৰ্যায়ত্ৰ মে নিজকে বিকাশৰ পথত আগবঢ়াই নিব পাৰিব।

যুৰীয়া কাৰ্যৰ বাবে কাম

- **অকলে ভবা-যুৰীয়াভাৱে ভবা- ভাব বিনিময় কৰা (Think-pair-share) :** ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিজকে কোনো এটা বিষয় বা সমস্যাৰ বিষয়ে ভাবিবলৈ দিয়ক আৰু সম্ভাৱ্য উত্তৰৰ বাবে যুৰীয়াভাৱে কাম কৰিবলৈ দিয়ক। তাৰপাছত অন্যান্য ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত নিজৰ উত্তৰৰ বিনিময় কৰিবলৈ দিয়ক। বানান, সংখ্যা গণনা বা যোগ-বিয়োগ কৰা, ক্ৰম অনুযায়ী বস্তু ৰখা, বিভিন্নধৰণৰ মতামত প্ৰকাশ কৰা, কোনো কাহিনীৰ চৰিত্ৰৰ ভাও লোৱা ইত্যাদি।
- **তথ্য বা খা-খবৰৰ বিনিময় (Sharing information) :** শ্ৰেণীটোৰ আধা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক এটা বিষয়ৰ এটা দিশৰ ওপৰত বা-বাতৰি দিয়ক। বাকী আধা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বিষয়টোৰ লগত জড়িত বেলেগ দিশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ দিয়ক। তাৰপাছত তেওঁলোকক তথ্য বা খা-খবৰৰ বিনিময়ৰ বাবে বা কোনো সমস্যা সমাধান কৰি এটা সিদ্ধান্তলৈ আহিবৰ বাবে যুৰীয়াভাৱে কামত লাগিবলৈ দিয়ক।
- **শ্ৰৱণ দক্ষতাৰ অনুশীলন (Practising skills such as listening) :** এজন ছাত্ৰই এটা সাধু পঢ়িব আৰু আন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে প্ৰ. সুধিব। এজন ছাত্ৰই ইংৰাজীত এটা দফা পঢ়িব আৰু আন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ইয়াক লিখিবলৈ যত্ন কৰিব। এজন

ছাত্ৰই এখন ছবি আঁকিব বা এটা স্তম্ভ লেখাৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰিব আৰু আন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এই বৰ্ণনাৰ ভিত্তিত পুনৰ ছবি আঁকিবলৈ চেষ্টা কৰিব।

- **নিৰ্দেশনাবোৰৰ অনুসৰণ (Following instructions) :** এজন ছাত্ৰই নিৰ্দেশনাবোৰ পঢ়িব আৰু আন ছাত্ৰ ছাত্ৰীসকলে নিৰ্দিষ্ট কাৰ্য সম্পূৰ্ণ কৰিব।
- **সাধু কোৱা আৰু অভিনয় কৰা (Storytelling or role play) :** এটা সাধু সৃষ্টি কৰিবৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যুৰীয়াভাৱে কাম কৰিব পাৰে নাইবা তেওঁলোকে শিকি থকা ভাষা এটাৰে সংলাপ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

সকলোকে সামৰিবলৈ যুৰীয়া কাৰ্যৰ পৰিচালনা (Managing pairs to include all)

যুৰীয়া কাৰ্যত সকলোকে জড়িত কৰা হয়। বিভিন্নধৰণৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে যুৰীয়া কাৰ্য পৰিচালনা কৰোঁতে কেইটামান কথা ভালকৈ মন কৰিব লাগিব যাতে তেওঁলোকে বুজি পায় — তেওঁলোক প্ৰত্যেকেই কি কৰিব লাগিব, তেওঁলোকে কি শিকি আছে আৰু আপুনি তেওঁলোকৰ পৰা কি আশা কৰিছে। আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাত যুৰীয়া কাৰ্যৰ ৰুটিন স্থায়ী কৰি ল'বৰ বাবে আপুনি তলত দিয়া কাৰ্যবোৰ কৰা উচিত —

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ যুৰীয়া কাৰ্য পৰিচালনা কৰক। কেতিয়াবা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বন্ধুৰ মাজত যুৰীয়া কাৰ্য কৰিব আৰু কেতিয়াবা নকৰিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনৰ পৰিমাণ পৰ্যাপ্ত কৰি তুলিবৰ বাবে আপুনি তেওঁলোকে কাৰ লগত যুৰীয়া কাৰ্য কৰিব সেই কথা বুজি পোৱাতো নিশ্চিত কৰক।
- প্ৰত্যাহ্বান হিচাপে লৈ কেতিয়াবা আপুনি বিভিন্ন ভাষা আৰু বেলেগ বেলেগ দক্ষতা থকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক দুজনীয়া দলত বন্ধাব যাতে তেওঁলোকে ইজনে সিজনক সহায় কৰিব পাৰে। আন সময়ত একে স্তৰৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যুৰীয়া কাৰ্য কৰিবলৈ দিব।
- আপুনি যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দক্ষতা জানিব পাৰে আৰু তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ত্ৰ মাহে যুৰীয়া কাৰ্য দিব পাৰে, তাৰ ৰেকৰ্ড ৰাখি যাব।
- আৰম্ভণিতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যুৰীয়া কাৰ্যৰ পৰা হ'ব পৰা লাভালাভৰ বিষয়ে জনাওঁক। পৰিয়াল বা সমাজৰ পৰা সহযোগী মনোভাৱেৰে কাম কৰাৰ উদাহৰণ দিয়ক।
- আৰম্ভণিৰ কাৰ্য চমু আৰু স্পষ্ট কৰক।
- আপুনি বিচাৰৰ দৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কাম কৰিছেনে নাই তাক নিশ্চিত কৰিবৰ বাবে তেওঁলোকৰ কাম নিৰীক্ষণ কৰক।
- দুজনীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দলৰ মাজত নিয়ম কৰি দিয়ক নতুবা যুৰীয়া দলৰ প্ৰত্যেক গৰাকীকে দায়িত্ব ভগাই দিয়ক। যেনে- এটা কাহিনী বা গল্পৰ দুটা চৰিত্ৰ নাইবা সাধাৰণভাৱে ১ আৰু ২ বা A, B কৈ সজাই দিয়ক। ইজনে সিজনৰ লগ হোৱাৰ আগতেই এই কামটো কৰিব পাৰিলে ভাল হয়। কিয়নো, তেতিয়াহে তেওঁলোকে কথাবোৰ শুনিব।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল সহজভাৱে ইজনৰ লগত সিজন বহিব পাৰিছেনে নাই মন কৰক।

যুৰীয়া কাৰ্য সমাধানৰ বাবে তেওঁলোকক কিমান সময় দিয়া হৈছে সেইটো ক'বলৈ নাপাহৰিব আৰু কামৰ মাজত সময়ৰ সন্নিবিষ্ট দি যাব। যিটো যোৰে ইজনে সিজনক সহায় কৰিছে আৰু কামটোত মনপুতি লাগি আছে তেওঁলোকক প্ৰশংসা কৰিব। নিজাকৈ সমাধান উলিয়াই কামটো পৰিপাকটিকৈ শেষ কৰিবলৈ তেওঁলোকক সময় দিব। তেওঁলোকে কি কৰিব পাৰে বা কৰিছে সেয়া ভাবি উলিওৱাৰ আগতেই এনেদৰে সময় দিলে তেওঁলোক বেছি খৰকৈ কামটোত জড়িত হ'ব পাৰে। প্ৰায়বোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কথা পতা আৰু কাম কৰাৰ পৰিৱেশ উপভোগ কৰি ভাল পায়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কথা শুনিবৰ বাবে আৰু পৰ্যবেক্ষণৰ বাবে আপুনি যেতিয়া শ্ৰেণীৰ চাৰিওফালে ঘূৰা-পকা কৰি থাকিব, তেতিয়া কোন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী ইজন সিজনৰ লগত যথেষ্ট সহজ সেই কথাটো লিখি থ'ব। যিসকল দলত সহজ হ'ব পৰা নাই তেওঁলোকৰ প্ৰতি সচেতন হ'ব। সকলোৱে কৰা ভুল, ভাল ধাৰণা বা ভাল কিবা কথা যদি তেওঁলোকৰ পৰা ওলাই আহে, সেইবোৰো লিখি ৰাখিব।

কামৰ শেষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কি কৰিলে সেইবোৰৰ মাজত সংগতি বিচাৰ কৰি দিয়াত আপোনাৰ ভূমিকা থাকিব। আপুনি কিছুমান যুৰীয়া কাৰ্য নিৰ্বাচন কৰি তেওঁলোকে কৰা কাম দেখুৱাব পাৰে নাইবা তেওঁলোকৰ হৈ আপুনিও তাৰ সাৰাংশ দাঙি ধৰিব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে একেলগে কাম কৰিলে কৃতকাৰ্যতাৰ ভাব এটা অনুভৱ কৰি ভাল পায়। প্ৰতিটো যুৰীয়া কাৰ্যৰে পুনৰ কামৰ খতিয়ান ল'বলৈ গ'লে আপোনাৰ বহুত সময় নষ্ট হ'ব। সেইবাবে এনে নকৰিলেও হয়। কিন্তু আপোনাৰ পৰ্যবেক্ষণত পোৱা ভাল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিৰ্বাচিত কৰি কামৰ পুনৰালোচনা কৰক। ই অন্যান্য ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলকো শিকনত সহায় কৰিব। আত্মপ্ৰত্যয় নথকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকো এনেধৰণৰ কামে আত্মপ্ৰত্যয় বঢ়োৱাত সুযোগ দিয়ে।

আপুনি যদি ছাত্র-ছাত্রীক কোনো এটা সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ দিয়ে তেন্তে তাৰ এটা সঠিক উত্তৰ আপুনি দিব। উত্তৰ কেনেকৈ ভালদৰে দিব পাৰি তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ দিব। এনে কৰিলে ছাত্র-ছাত্রীৰ নিজৰ শিকনৰ বিষয়ে ভবাত সহায় হয় আৰু নিজে কৰা ভুলৰ পৰাই শিকাৰ থল থাকে।

আপুনি যদি যুৰীয়া কাৰ্য কৰোৱাত নতুন, লগতে আপুনি সময় আৰু যুৰীয়া কাৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত যদি কিবা পৰিৱৰ্তন আনিব বিচাৰে, লিখি থোৱা ভাল। আপোনাৰ শিক্ষণ পদ্ধতি উন্নত কৰাত আৰু আপুনি কেনেকৈ শিকিব সেইবিষয়ে স্পষ্ট হোৱাত এই কাৰ্যই আপোনাক সহায় কৰিব। কৃতকাৰ্যতাৰে যুৰীয়া কাৰ্য সংগঠিত কৰাৰ লগত স্পষ্ট নিৰ্দেশনা আৰু সঠিক সময় পৰিচালনাৰ বিষয়টোৰ সম্বন্ধ থাকে। তাৰ লগে লগে সাৰাংশ প্ৰস্তুত কৰাটোও অন্তৰ্নিহিত হৈ থাকে — এই সকলোবোৰেই অনুশীলনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

সমল ৩ : শ্ৰেণীকোঠাৰ গীত (Resource 3: Classroom songs)

‘Butterfly, Butterfly’

এই গীতটো কণাটিকৰ এখন গ্ৰাম্য বিদ্যালয়ৰ পৰা অৱদান হিচাপে পোৱা। প্ৰথমে শিক্ষয়িত্ৰীগৰাকীয়ে গীতটোৰ এশাৰী গাব আৰু ছাত্র-ছাত্রীক আওঁৰাবলৈ দিব। তাৰপাছত তেওঁ ছাত্র-ছাত্রীসকলক দলত ভাগ কৰি দিব আৰু ছাত্র-ছাত্রীয়ে প্ৰতিটো বাক্য ক’ব।

প্ৰতিটো বাক্যৰ বাবে আপুনি কি ভংগীমা ব্যৱহাৰ কৰিব? এই কবিতাটোত ব্যৱহাৰ কৰিবৰ বাবে আপুনি অন্য শব্দৰ অংগ-ভংগী ব্যৱহাৰৰ কথাটো ভাবিব পাৰেনে?

Butterfly, butterfly,
Where are you going?

Out in the garden,
Singing, singing,
Dancing, dancing!

Butterfly, butterfly,
What are you doing?

Sucking the nectar,
Flying, flying,
Jumping, jumping!

আমাৰ চিৰিয়াখানা (Our Zoo)

এই গীতটো লক্ষ্ণৌৰ ওচৰৰ এখন গ্ৰাম্য বিদ্যালয়ৰ পৰা পোৱা। ইয়াত ব্যৱহাৰ হোৱা গাঁও বা টাউনৰ নামৰ ঠাইত আপুনি নিজৰ গাঁও বা টাউনৰ নাম ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। গীতটো ‘Old Macdonald Had a Farm’ ৰ সুৰত তেওঁলোকে গায় কিন্তু আপুনি নিজা সুৰ দি গাব পাৰে —

Lucknow City has a zoo
Ee-ai-ee-ai-oh!

And in this zoo are some tigers
Ee-ai-ee-ai-oh!

A tiger here! (make a tiger noise, roar and show claws!)
A tiger there! (roar!)
Here a tiger, there a tiger, Everywhere a tiger!

Lucknow City has a zoo
Ee-ai-ee-ai-oh!

বেলেগ বেলেগ জন্তুক লৈ পুনৰ গীতটো গাব। বেলেগ বেলেগ ধৰণি আৰু ভংগীমা ব্যৱহাৰ কৰক। উদাহৰণস্বৰূপে, some monkeys (scratch and jump) কিছুমান বান্দৰে (খজুৱায় আৰু জপিয়ায়), some elephants (wave trunk), কিছুমান হাতীয়ে (শুৰ লৰায়) some lions, some snakes, etc. (কিছুমান সিংহ, কিছুমান সাপ ইত্যাদি)।

'The Wheels on the Bus'

The wheels on the bus go
Round and round,
Round and round,
Round and round.
The wheels on the bus go
Round and round,
All through the town.

The wipers on the bus go
Swish, swish, swish,
Swish, swish, swish,
Swish, swish, swish.
The wipers on the bus go
Swish, swish, swish,
All through the town.

The horn on the bus goes
Beep, beep, beep,
Beep, beep, beep,
Beep, beep, beep.
The horn on the bus goes
Beep, beep, beep,
All through the town.

The lights on the bus go
On and off,
On and off,
On and off.
The lights on the bus go
On and off,
All through the town.

The driver on the bus says,
'Sit, sit, sit,
Sit, sit, sit,
Sit, sit, sit.'
The driver on the bus says,
'Sit, sit, sit,'
All through the town.

The people on the bus ...
(Make up your own words.)

The conductor on the bus ...
(Make up your own words.)

The wheels on the bus go
Round and round,
All through the town,
All through the town,
All through the town.

‘Action Song’

Hop a little, jump a little,
One, two, three;
Run a little, skip a little,
Tap one knee;
Bend a little, stretch a little
Nod your head
Yawn a little, sleep a little
In your bed!

‘Wiggles’

I wiggle my fingers,
I wiggle my toes,
I wiggle my shoulders,
I wiggle my nose.
Now no more wiggles
Are left in me
And I will be
As still as can be.

‘Dance Your Fingers’

(ছাত্র-ছাত্রীয়ে অনুকৰণ কৰিব। শূণ্যতে আঙুলিবোৰ ঘূৰাই পকাই নচুৰাব)

Dance your fingers up,
Dance your fingers down,
Dance your fingers to the side,
Dance them all around.
Dance them on your shoulders,
Dance them on your head,
Dance them on your tummy,
And put them all to bed.

(সম্মুখৰ ফালে দুয়োখন হাত লগ লগাই তাৰ ওপৰত মূৰটো থৈ জিৰাব।)

Additional resources

- Teachers of India classroom resources: <http://www.teachersofindia.org/en>

References/bibliography

- Amritavalli, R. (2007) *English in Deprived Circumstances: Maximising Learner Autonomy*. Department of Linguistics, The English and Foreign Languages University, University Publishing Online: Foundation Books.
- Cummins, J. (undated) ‘BICS and CALP’ (online), Jim Cummins’ Second Language Learning and Literacy Development Web. Available from: <http://iteachilearn.org/cummins/bicscalp.html> (accessed 2 July 2014).
- Cummins, J. (2000) *Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Bristol: Multilingual Matters.
- Gibbons, P. (2002) *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Portsmouth: Heinemann.
- Krashen, S. (1981) *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.

- Krashen, S. (1982) *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press.
- Kumar, K. (1986) *The Child's Language and the Teacher: A Handbook*. United Nations Children's Fund.
- Mohan, B. (1986) *Language and Content*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Mohan, B., Leung, C. and Davison, C. (eds) (2001) *English as a Second Language in the Mainstream: Teaching, Learning and Identity*. New York, NY: Longman.
- Wells, G. (2003) 'Children talk their way into literacy', published as 'Los niños se alfabetizan hablando' in García, J.R. (ed.) *Enseñar a escribir sin prisas... pero con sentido*. Sevilla, Spain: Publicaciones MCEP.
- Available from: http://people.ucsc.edu/~gwells/Files/Papers_Folder/Talk-Literacy.pdf (accessed 8 July 2014).
- Wells, G. (2009) *The Meaning Makers: Learning to Talk and Talking to Learn*, 2nd edn. Bristol: Multilingual Matters.

Acknowledgements

Except for third party materials and otherwise stated below, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>). The material acknowledged below is Proprietary and used under licence for this project, and not subject to the Creative Commons Licence. This means that this material may only be used unadapted within the TESS-India project and not in any subsequent OER versions. This includes the use of the TESS-India, OU and UKAID logos.

Grateful acknowledgement is made to the following sources for permission to reproduce the material in this unit:

Resource 1: extract from Kumar, K. (1986) *The Child's Language and the Teacher: A Handbook*. United Nations Children's Fund.

Greatfull acknowledgement is made to SCERT, Assam for a few Assamese poems.

Acknowledgement is made to Tilottama Bhuyan for adapting a few poems for Resource 1.

Every effort has been made to contact copyright owners. If any have been inadvertently overlooked the publishers will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Video (including video stills): thanks are extended to the teacher educators, headteachers, teachers and students across India who worked with The Open University in the productions.